

A debreceni postapalota.

Irta: WINTER FÉLIX m. kir. postatanácsos.*

L'hôtel des Postes à Debrecen.

Par Felix Winter, conseiller des postes roy. hong.

L'auteur fait connaître l'histoire de la construction de l'hôtel des postes à Debrecen et décrit son placement et son aménagement.

Debrecenben a posta-, táviró- és távbeszélő céljaira hosszú évtizedeken át a Ferenc József-út (a régi hires Piac-utca) 36. szám alatti egyemeletes ház szolgált. Az épületet 1855-ben Debrecen sz. kir. város építette a csendőrség elhelyezése céljából. — Az 1876. évben, amikor a csendőrség másutt kapott elhelyezést, az épületet

1. ábra. A debreceni postapalota Déri-téri homlokzata.

a m. kir. kincstár vette meg 21.000 forintért. A vételár felét azonban a m. kir. posta fizette és a saját céljaira még ugyanabban az évben felépítette az udvari egyemeletes részt.

Az így kibővített épületben helyezkedett el a debreceni „főpostahivatal”. — A „távirda” akkor még nem volt egyesítve a postá-

* Részben Münnich Aladár építész-nézők adatai alapján.

val, a távbeszélő pedig Magyarországon ismeretlen volt. Az épület tehát kizárólag a posta elhelyezésére szolgált.

Amidőn később az egyesítés megtörtént, a távirda is ebbe az épületbe költözött, majd — a távbeszélő központot is itt helyezték el. — Az épület rendelkezésre álló helyiségeit a három tagozat berendezése már ebben az időben is meglehetősen zsufoltta tette, pedig a fejlődés mindhárom szolgálati ágazatban még csak azután indult meg igazán. A folyton fokozódó és különösen a távbeszélőnél rohamosnak mondható fejlődés miatt, az épület már 20—25 évvel ezelőtt is szűknek bizonyult a posta-, táviró- és távbeszélőberendezések célszerű elhelyezésére. Ezért a megfelelő elhelyezés gondolata már 1910. körül foglalkoztatta a m. kir. posta illetékes tényezőit.

Különböző tervek merültek fel akkoriban, de ezek különféle okok miatt a megvalósulásig nem jutottak el.

Az első döntő lépés 1915. december hó 3-án történt, amikor a felépítendő postapalota céljaira a m. kir. posta 650.000 koronáért megvásárolta a Hatvan-utca 5—7—9. szám alatti — összesen 1527 négyszögöl területű három telket a rajtalevő régi, roskadozó épületekkel együtt.

A háborús évek egyre fokozódó kiadásai, később pedig a forradalmak és a megszállás megakadályozták a postapalota felépítését, amely pedig lassanként mind nélkülözhetetlenebbé vált.

A nemzeti szerencsétlenségünket okozó trianoni békeparancs s az ezt követő országcsontkítás a posta közigazgatásában is lényeges változásokat idézett elő, mely változások a debreceni postai viszonyokat is érintették.

A megszüntetett nagyváradai magyar postaigazgatóság hatáskörébe tartozott magyar terület igazgatására Debrecenben postaigazgatóságot létesítettek, majd a kassai magyar postaigazgatóság kerületéből megmaradt rész igazgatását ellátó miskolci postaigazgatóság megszüntetése, illetőleg a debreceni igazgatóságba történt beolvasztása után a debreceni postaigazgatóság hatásköre lényegesen kibővült.

Könnyen elképzelhető, hogyha a közben teljesen ódonná vált Piac-utcai épület már a postahivatal céljaira is szűknek bizonyult, mennyire zsufoltta vált az az igazgatóság megalakulása és elhelyezkedése után. Tényleg az igazgatóság kifejlődése és terjeszkedése során a járáti és gazdasági (3) ügyosztályt, valamint a kerületi műszaki felügyelőségét bérelt helyiségekben kellett elhelyezni, sőt a gépkocsik elhelyezésére már jóval előbb garázshelyiséget kellett bérelni.

Amidőn végül a postapalota felépítésére komolyan lehetett gondolni, — ennek terveit egy teljesen kifejlődött főposta és a legnagyobb területű vidéki postaigazgatóság elhelyezéséhez kellett méretezni, illetőleg a meglevő tervezeteket ehhezképest kellett átalakítani. — A tervrajzok változásait azonkívül a gazdasági helyzet kedvezőtlen alakulásai is befolyásolták, később pedig döntő változást okozott az a körülmény is, hogy a város a Déri-múzeum és a körülötte tervezett tágas Déri-tér elhelyezésére az említett három Hatvan-utcai

telek mögött közvetlenül elterülő régi fűvészkert területét szemelte ki.

A posta kénytelen volt figyelembe venni a városnak e múzeum építésével és terének kiképzésével kapcsolatban felmerült építési és művészi kívánságait.

2. ábra. A debreceni postapalota Hatvan-utcai homlokzata.

A város tényleg a postatelek mögötti fűvészkert felhasználásával építette meg a Györgyi Dénes és Münnich Aladár építésmérnökök által tervezett Déri-múzeumot, amely harmonikus külsejével és belsejével, valamint különösen magyar néprajzi osztálya egységes tanító jellegével nemcsak országos, hanem európai jelentőségű. A múzeumépület létesítésére és az előtte elterülő tér artisztikus kiképzésére jelentős áldozatot hozott a m. kir. posta és Debrecen városa is, és így együttes áldozatkészséggel a Déri-teret lezáró postaépület olyan artisztikus és a környezetbe beleillő külsőt nyert, amely a tér művészi kialakításának megfelel.

A közelben levő monumentális nagytemplom, az ódon reformá-

3. ábra. Részlet a debreceni postapalota felvételi terméből.

tus kollégium és az ezekhez hangolt Déri-múzeum megszabták a postapalota klasszikus jellegét is. Münnich Aladár tervező építész mesteri kézzel olvasztotta bele a környezet egységes harmóniájába ezt a szép épületet, gondosan ügyelve arra, hogy a nagy épület a jóval kisebb Déri-múzeumot ne nyomja el, hanem kiforrott, egyszerű ritmusával nyugodt keretet biztosítson annak.

A postatelek teljesen szabálytalan volt. Szabályozása céljából kikötötte a város, hogy a Hatvan-utcából a postatelken át bepillantás nyíljk a meglehetősen elrejtett Déri-térre, viszont a nyitandó utca mentén egy más felépített modern bérház tűzfalai és függő folyosói éktelenkedtek. Szükséges volt még, hogy úgy a Hatvan-utca-

ban, mint főleg a Déri-téren az épület legalább 3 emelet magasságban épüljön fel.

Mindezek a rendezési kérdések és az ezenfelül természetesen elsősorban a postaépítés szakirányú kívánságai alapos mérlegelést tettek szükségessé és hosszú időt vett igénybe, míg a mai megoldást megtalálták.

A Déri-térre vezető utca megnyitásával a tervező régi városképekből ismert hangulatos kapuboltozatokat oly módon használta fel, hogy a szomszédos tűzfalak mögött éktelenkedő régi függő folyosókat a szem elől eltakarja. A kapu áthidalásokból megkapóan ér-

4. ábra. Részlet a debreceni postapalota felvételi terméből.

vényesül a Déri-múzeum épülete és viszont a Déri múzeumtól a postaépület felé zárt egységként mutatkozik a tér déli oldala.

Az a körülmény, hogy a rendelkezésre álló hitel nem engedte meg az egész épület három emeletesre való építését, viszont ennek következtében a párkányokat mégis magasabbra kellett építeni, az építés áldozatokat kívánt, de azokat a posta vezetősége Debrecen város érdekében meghozta.

A posta a telekből Debrecen szab kir. városnak — a Déri-tér szabályozása céljából 306.12 négyszögölnyi, míg a Déri-teret a Hatvan-utcával összekötő 12 méter széles Múzeum-utca nyitására 253.60, összesen tehát 559.72 négyszögölnyi részt ingyen és tehermentesen engedett át. Ezzel szemben kapott a várostól a Hatvan-utcában 16.40 négyszögöles telket, ugyancsak ingyen és tehermentesen, azért, hogy az épület pontosan az utca szabályozásai vonalába ke-

rüljön. A város vállalta az utca rendezését és közműekkel való ellátását is.

Az építkezés az 1929. év őszén kezdődött és Münnich Aladár budapesti építész-mérnök tervei alapján az 1931. év tavaszán készült el. A postapalotába az igazgatóság ügyosztályai, segédhivatala, kényszerű és anyagraktára, valamint az 1. számú postahivatal postai tagozata május 1-ére beköltözött, míg a táviró és távbeszélő egyenlőre a régi helyiségeiben maradt a Ferenc József-úton. A postapalotában ugyanis teljesen új koncentrációs táviróváltó és az automatikus távbeszélő szerelése még hosszabb időt vett igénybe. A szerelések 1931. december hó első napjaiban készültek el és amikor az átkapcsolások a régi helyiségből az új épületbe megtörténtek, a táviró és távbeszélő is az új palotában nyert végleges elhelyezést.

Az épület Déri-tér felőli homlokzatrészében az I. emeleten van elhelyezve, a postaigazgatóság vezetőjének és helyettesének hivatali helyisége, továbbá a személyzeti (1) ügyosztály. A II. emeleten a járási és gazdasági (3) ügyosztály, a III. emeleten pedig a jogi-vizsgálati és statisztikai (2) ügyosztály, valamint a postakezelési (4) ügyosztály. A Hatvan-utcai rész II. emeletén van a táviró-, távbeszélő- és rádió (5) kezelési és üzleti ügyosztály, míg a III. emeleten nyert elhelyezést a műszaki (6) ügyosztály.

A két homlokzatot összekötő Múzeum-utcai rész emeletén találjuk az igazgatóság kisebb könyvtárszobáját, a segédhivaltalt, a tanfolyam termet, végül a délutáni ügyeletes szobáját.

Az igazgatóság előadó személyzete akként nyert elhelyezést, hogy egy-egy szobában csak egy, kivételesen két előadó dolgozik. Biztosítja a nyugodt és gyors munkát az a körülmény is, hogy minden ügyosztályvezetőnek és minden előadónak, illetve szobának külön-külön távbeszélő készüléke van. — Az igazgatóság egyik büszkesége a szépen berendezett, hatalmas méretű tanács- és könyvtárterem a Déri-térre nyíló ablaksorával, mely teremben az igazgatóság 7.000 kötetes könyvtárának egy része, — a szakkönyvek vannak elhelyezve.

Az I. számú postahivatal két bejárata a Hatvan-utcán van. Az egyik a nagy felvevőterembe, a főpénztárhoz és az éjszakai felvételi helyiséghez vezet, míg a másik a csomagfelvételi teremhez, ahová a fiókbérlők is bejárnak. Erre lehet a főnökhöz és főnöki irodához is eljutni.

Az épület e részének díszje a gondos izléssel megtervezett és célszerűen berendezett két felvételi terem, amelyek közül az elsőnek a kiképzése egy modern bankteremnek felel meg.

A táviró, valamint a helyközi és a helyi automata távbeszélő központok a műszerérműhellyel, az öltöző-mosdó- és pihenő szobákkal az I. emeleti részen helyeztetek el. Az épület földszinti részén van a garázs, a műhely és különféle raktárak, a pincében a gőzfűtés céljára szolgáló kazánház, a szénraktár, az akkumulátorkamara és a mosókonyha.

Az épület Déri-téri frontjának II. emeletén van még az igazgatóság vezetőjének természetbeni lakása is. Ezenkívül az épületben

lakik a helyközi és atutomata távbeszélő, valamint a táviró üzemmérnöke, továbbá a vezető-műszerész, a gépész és a házmester.

A postapalota építésével a posta nagy áldozatokkal egymillió pengőt meghaladó költséggel — az igazgatóság és az 1. számú postahivatal rézsére a kor követelményeihez mért és a forgalom emelkedése esetén is megfelelő, modern otthont létesített, sok vállalkozónak és munkásnak munkát adott, a város középületeit pedig egy monumentális palotával szaporította.

Közel hat évtizeden át járt a debreceni közönség a Ferenc József-úti egyemeletes régi házba postai ügyeit elintézni. Az ódon épület kapuinak bezárásakor a közönség gyorsan megszokta az új helyzetet, a posta alkalmazottai pedig nagy örömmel vonultak be a régi, egészségtelen, szűk és dohos helyiségekből a higiénia követelményeinek is mindenben megfelelő tágas, új postapalotába.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

Németország: A birodalmi postaminisztérium támogatásával a német Aeró-Szövetség ez év okt. hó 2-án u. n. biztonsági repülőutakat végeztetett, amelynek keretében kísérleti úton igyekeztek feleletet találni arra a kérdésre, hogy a sportrepülőgépek mennyire alkalmasak rendszeres postaközvetítésre. A birodalmi postaminiszter támogatása abból állott, hogy a biztonsági repülés keretében postaledobóversenyt rendeztetett, amelynek győztese részére jelentékeny összegű díjat és levélzsákot bocsátott a kísérletek céljaira, az Aeró-Szövetség rendelkezésére. Ebben az egyedülálló versenyben 65 repülő vett részt. Ezek Magdeburg, Lipcse, Cottbus és Stettin városok repülőteréről kiindulva 3 darab egyenként 5 kg. súlyú postazsákot vittek magukkal, amelyek közül egyet Jüteborg vagy Schvedt, egyet Potsdam és az utolsót Berlin-Tempelhof repülőtér felett kellett ledobni. A ledobó állomásokon: 10:10 m. kockamezőt jelöltek ki, mint a ledobott posta célját; a célt szándékosan nem feltűnő módon, mindössze néhány kisebb méretű zászló jelezte. A célmező közepén kisebb fehér lepedő volt kifeszítve. Déléltől 10 óra 22 perctől déli 12 óráig — későbbi beérkezés a versenyből való kizárást jelentett — a 65 repülő közül 62 érte el a célját, de a repülőeknek mindössze alig 10 százaléka ismerte fel nyomban a célmezőt, anélkül, hogy azt hosszasan keresgélte volna.

A ledobott postazsák csak egész kivételes esetben esett a célmezőre, de csak

nem valamennyi azok közelében ért földet, jobbára a cél mögött, mert a repülők nagyobb része a postakidobásban gyakorlatlan volt és későn dobták ki a postazsákot, nem számítva arra, hogy a cél megpillantása után a repülőgép még jelentős darabot megy előre. A repülőgép vezetői kevés kivétellel a célmező fölött meglehetősen alacsonyan, sokszor 10—20 méterre leereszkedve repültek el. Ezt a merész próbálkozást az aránylag szép idő is megkönnyítette. Felejthetetlen látvány volt, amint a gyors járású repülőgépek hirtelen lecsaptak a célra és azután gyorsan eltűntek a nézők szeme elől. A ledobott postazsákokat csak a cél közepétől való távolságok lemérése után szedték össze. A ledobás következtében egyetlen zsák sem nyílt fel. A zsákok külön e célra az Aeró-Szövetség által előállított címtáblákkal voltak ellátva.

A verseny résztvevői a beszolgáltatott postazsákok és a végrehajtott postadobások számarányába megállapított egységdíjat s emellett a levegőben megtett út minden kilométere után költségtérítést kaptak a német postától. (D. V. Z. 1932. 42.) (k. j.)

A háború utáni időkben a német posta személyzete is sokféle változáson ment keresztül, míg végül is kialakult annak 4 állandónak mondható csoportja. A háború előtt ugyanis a német postánál az alkalmazottak 3 szigorúan elkülönített karba tartoztak, amelyeknek tagjai azonban az egyik karból a másikba semmiféle címen